

педагогической работы с ними в условиях реабилитационных центров. Обосновывается, что эффективная деятельность реабилитационного центра возможна при условии организации в нем единого реабилитационно-воспитательного процесса, который предусматривает интегрированный взгляд на ребенка-сироту.

Ключевые слова: социально-педагогическая работа, дети– сироты, школа-интернат, реабилитационный центр, специфика

Ye. Yu. Plisko

THE FEATURES OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL WORK ORGANISATION WITH ORPHAN CHILDREN IN THE CONDITIONS OF THE REHABILITATION CENTRE

Summary

In the article specificity of the social and -pedagogical work organization with orphan pupils in the conditions of the rehabilitative centre is determined. The author opens special features of the rehabilitative centre as innovative establishment and proves the correlation of educational and medical health improving processes. The characteristic of orphan pupils as special demographic group is carried out and social and pedagogical work forms and methods in the conditions of the rehabilitation centers are grounded. It is proved that effective activity of the rehabilitative centre is possible under condition of the unified rehabilitative and educational process organization which provides the integrated sight at the orphan children.

Key words: social and pedagogical work, orphan children, boarding school, the rehabilitative centre, specificity.

УДК 378(931)

В.Ф. Ставцева

СТРУКТУРИЗАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ

Автор досліджує вплив центральних адміністративних органів на функціонування університетської освіти Нової Зеландії у першій половині XX століття. Розкриває значення Сенату Університету та Комітету з державного фінансування університетської освіти в діяльності ланки університетського навчання. Значна увага приділяється автором аналізу академічної свободи закладів освіти та їх фінансовій підтримці урядом держави. Висвітлює основні економічні та соціальні зміни, які вплинули на розвиток університетської ланки освіти та підготовку молодих спеціалістів до ринку праці і продуктивної діяльності у суспільстві.

Ключові слова: структуризація, адміністрування, університетська освіта, університетські коледжі, Сенат Університету, реформування, академічна свобода, Комітет з державного фінансування університетської освіти.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. На початку XX ст. в усіх країнах значно зріс інтерес до університетського навчання. Розвиток ланки вищої освіти вийшов на новий рівень внаслідок трансформацій, що відбулись у сферах економіки та політики з урахуванням попиту та конкуренції на ринку праці [2, с. 30-54]. Інтерес уряду, бізнесу, професійних організацій до економіки, що ґрунтувалася на знаннях, привернув увагу політиків до діяльності університетів. Роботодавці були зацікавлені у швидких технічних розробках, економічній і комерційній вигоді.

Однак, зважаючи на глобалізаційні виклики, освітяни розуміли необхідність вибору передусім між економічним і соціальним векторами навчання [1, с. 125]. Під економічним напрямом вони підрозумівають підготовку молоді до ринку праці, а в соціальну складовукладають – навчання незалежних мислителів, які здатні проаналізувати та пояснити превалюючі суспільні норми і цінності. Розвиток критичного мислення вимагає значних знань і здібностей, які є необхідними для встановлення істини й оцінювання переконань (аналіз, синтез, порівняння тощо) у той час, як специфіка економічного виживання обмежується певними навиками, уміннями та моделями поведінки, необхідними для продуктивної діяльності в суспільстві [1, с. 129-130].

Метою статті є спроба проаналізувати вплив адміністративних органів на розвиток університетської освіти Нової Зеландії в першій половині XX століття.

Відповідно до мети роботи ставляться такі **завдання**:

- з'ясувати структуру та специфіку університетської освіти Нової Зеландії на початку XX століття;
- розкрити значення адміністрації в діяльності Університету Нової Зеландії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Університетська освіта Нової Зеландії досліджувалася науковцями в Україні лише частково. Наприклад: Ж. Таланова розглядала питання організації докторської підготовки у вищій школі Нової Зеландії, А. Сбруєва аналізувала тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн. Також не достатня джерельна база розгляду даної проблеми

спостерігається у світовій науковій літературі. Частково питання різних ланок освіти висвітлюється в новозеландській історичній науково-педагогічній літературі, наприклад у роботах Дж. Біглхоула та Х. Партона, де досліджувалися ключові історичні події, які вплинули на становлення Університету Нової Зеландії, а також у Р.Бароуман, В. Моррела та В. Гарденера, де вони проаналізували основні тенденції функціонування коледжів, що входили до складу унітарного Університету Нової Зеландії. Але не існує ґрунтовної наукової праці, у якій би досліджувалася робота та повноваження усіх основних адміністративних органів, які керували роботою всієї ланки університетської освіти.

Виклад основного матеріалу. З 1869 р., коли провінційна рада м. Отаго заснувала перший у країні університет, і до 1961 р., система університетської освіти Нової Зеландії функціонувала у вигляді унітарного університету, що не мав ані власних навчальних приміщень, ані викладацького складу, ані студентів. Характерною особливістю діяльності Університету Нової Зеландії (УНЗ) була його формальність, що зводилися лише до адміністрування та присудження наукових ступенів. Практично навчальний процес здійснювався в межах коледжів, як структурних одиниць УНЗ: Отагський (1869 р.), Кентерберійський (1873 р.), Оклендський (1882 р.) та Вікторія (1897 р.) [5, 115-180].

Процес реорганізації системи освіти не оминув функціонування університетського навчання в Новій Зеландії. Так, політики наполягали на тому, що професори та викладачі не повинні брати участь у керівництві університетськими коледжами, оскільки не володіють необхідними адміністративними знаннями. Тому професорам не надавали керівні посади в адмініструванні університетськими коледжами. Наприклад, у Кентерберійському університетському коледжі викладачі не мали жодної можливості обіймати управлінські посади. Основною причиною недопущення професорського складу до управління навчальними закладами політики вважали можливість професури, навіть шляхом голосування, впливати на рівень власної заробітної плати [6, с. 320-400].

Уряд країни, своєю постановою, створив орган управління університетами – Сенат. Термін "сенат" в освітньому контексті відповідає латинському виразу "Senatus academicus", який виконував адміністративну роль у функціонуванні закладів вищої освіти. До його складу входили канцлер, віце-канцлер, певна кількість професорів від кожного коледжу (по 6 компетентних осіб) і представники уряду, яких обирали шляхом голосування. Сенат, який складався з 30 осіб, повинен був засідати раз на рік, обирати канцлера і віце-канцлера Університету, визначати політику та стратегію роботи коледжів, співпрацювати з урядом щодо необхідного фінансування, назначати та звільняти з посад екзаменаторів, консультантів із проведення іспитів, контролювати ведення справ в університетських коледжах, якщо в цьому виникала потреба, розробляти нормативні документи, контролювати присудження наукових ступенів тощо. Для встановлення ефективної та плідної роботи, керівники коледжів повинні були плідно співпрацювати з віце-канцлером Університету протягом навчального року [9, с. 18].

Першим канцлером Університету Нової Зеландії став науковець Х. Тенкерд (H. Tancerd), а віце-канцлером – Х.Карлтон (H. Carleton). Вони обіймали посади представників ради цього унітарного навчального закладу. Канцлер і віце-канцлер несли відповідальність за проведення іспитів і присудження наукових ступенів. Діяльність та нововведення канцлера Х. Тенкерда виявилися досить далекоглядними. Вони сприяли виробленню власних підходів, які були притаманні адмініструванню університетської освіти молодій державі з малочисельним населенням [9, с. 19-24].

Керівними структурами, що очолювали коледжі, стали ради, що складалися з 12 представників: одну четверту частину призначав уряд країни, оскільки коледжі фінансувалися та підтримувалися державою, і землю, на якій вони знаходилися також виділяв їм у користування уряд. Він мав повне право отримати контроль над роботою університетських коледжів. Іншу четверту – обирали із членів професорської колегії (Professorial Board), обов'язки та інтереси яких тісно пов'язувалися із процвітанням коледжів. Вони детально ознайомилися із внутрішнім режимом роботи коледжів і потребами студентів. Решту складали ради коледжів (College Council), до складу яких входили випускники, які ділилися своїм досвідом, знаннями щодо питань функціонування закладів освіти, в яких вони навчалися. Вони робили певний внесок у діяльність коледжів та допомагали їм напрацювати добру репутацію. До обов'язків рад входило затвердження навчальних планів, управління бібліотекою, інструктування викладачів і контроль за навчальним процесом [5, с. 215-258].

Із року в рік спостерігалася жорстке протистояння між радами коледжів і професорськими колегіями. Так, наприклад, керівництво забор'язувало професорів надавати щомісячні звіти про кількість проведених лекцій і відвідування занять студентами. Вперше із незадоволенням щодо цього наказу виступив професор природничих наук Отагського університету Дж. Блек. Він стверджував, що щоденний контроль відвідування занять студентами та передача цих даних раді суперечить традиціям і свободі університетського життя. Цей наказ принижує почуття відповідальності, самоповаги та самоконтролю, які навпаки повинні розвиватися та заохочуватися у студентів [8, с. 71-72].

Професорсько-викладацький склад коледжів робив усе можливе, щоб відігравати вагому роль не лише у щоденному житті підрозділів університету, а й у їх адмініструванні. Адже така тенденція спостерігалася в усьому світі, окрім Нової Зеландії, де викладачі сприймалися лише як працівники, які

можуть бути включені до управління закладом освіти лише не легітимно.

Однак новий канцлер тогочасного Університету Дж. Стаут не погоджувався на відігрівання професорами та лекторами домінуючої ролі в управлінні університетськими закладами. Сенат робив усі можливі кроки, щоб не віддати управління Університетом у руки професорів. Тому він відмінив свою згоду на проведення щорічних зборів професорів усіх коледжів і заборонив проведення внутрішніх іспитів строком на 5 років [9, с. 32]. Сенат наголосив, що не може довіряти власним працівникам ані проведення іспитів, ані управління коледжами. Такі дії призвели до невдоволення з боку професорів, оскільки в них відібрали можливість контролювати власну фахову сферу. Вони втратили професійну повагу разом з ентузіазмом.

Комітет з освіти (Education Committee) намагався вирішити назріваючу кризу та запропонував внести зміни в основний закон Сенату. За його рекомендацією, з моменту прийняття нового закону, Сенат повинен складатися із членів, яких обиратимуть ради коледжів.[9, с. 31-34].

Прагнучи залагодити конфлікт між викладачами і Сенатом у 1914 р., поправкою до закону про університет був створений відділ освіти (Board of Studies), який складався з 5 представників від кожної професорської колегії. Цього ж року парламент держави надав право колегії професорів обирати 2 представників у раду коледжів, з обмеженням у голосуванні з питань заробітної платні [9, с. 35].

Лише у 1926 р. в університетських колежах була започаткована британська структура факультету, який складався з професорів і лекторів уповноважених обирати декана. Це нововведення швидко поширювалося університетськими коледжами і допомогло перебороти консерватизм у структурі федерального вищого навчального закладу.

Представники асоціації професорів підкреслювали, що Університет та його викладачі не можуть досягти такого статусу як в Англії та Європі, доки не отримають повну академічну свободу. Вона була необхідною в той час, коли суспільство і держава відчували потребу в допомозі та порадах експертів, коли тиск несприятливих обставин спонукав усі зацікавлені сторони до обмеження свободи досліджень і думок. Тому асоціація стежила за діяльністю органів управління з метою запобігання тиску тимчасових змін на громадську думку, втручання політичних партій у життя Університету [5, с. 305].

Управлінському органу рекомендувалося використовувати кожну можливість для обрання висококваліфікованих, талановитих професорів та лекторів і лише потім надавати їм повну свободу в обранні методів навчання. Професори повинні контролювати навчальні досягнення студентів, тому їм віддавали основні повноваження у керівництві навчальним процесом. Однак ради намагалися визначити політику університетських коледжів. Зазвичай було досить важко провести межу між обов'язками професорів і рад, це знову призводило до конфлікту між ними.

Після закінчення першої світової війни та стрімкого зростання кількості університетів у Великій Британії, парламентарям країни стало зрозуміло, що виникла необхідність у заснуванні буферного органу для підтримки закладів освіти. Новому органу дали назву Комітет з державного фінансування при Сенаті (the Senate's University Grants Committee). Метою створення цього комітету стало прагнення надати автономію університетам, у якій відчувалася гостра необхідність, і водночас підтримувати їх фінансово для забезпечення стрімкого розвитку системи університетської освіти в державі. Від закладів вищої освіти очікувалося запровадження самоуправління, як це було в середньовічних університетах, але прислухаючись до думки можновладців [9, с. 58].

Науковець Ф. Конфорд у своїй праці "Microcosmographia Academica" рекомендував молодим ученим спиратися на досвід управління середньовічними університетами. Суть якого полягала в прагненні створити універсальний заклад вищої освіти, в якому відчувалося б тенденція до автономії. Однак, виходячи із тогочасних вимог, академічна свобода новозеландських коледжів була частиною академічної підзвітності. Під терміном "універсальний університет" науковці Нової Зеландії розуміли не однаковість, а гармонізацію навчальних програм і стандартів навчання в інтересах держави. Керівники закладами вищої освіти повинні, перш за все, контролювати їх розвиток та надавати кожному з них власного колориту, а держава має забезпечувати університети стабільним фінансуванням. Не зважаючи на депресію 30-х років XX ст., політик Хантер працював у Новій Зеландії над створенням Комітету з державного фінансування (КДФ), але так і не закінчив цей процес через брак фінансування [9, с. 37].

Сенат погодився створити комітет, який відвідуватиме коледжі з метою вивчення їх фінансових потреб. Цей комітет повинен був стати відповідальним органом, який співпрацюватиме з урядом щодо вирішення фінансових потреб і сприятиме розвитку й ефективному функціонуванню університетської освіти. Головним обов'язком комітету стало встановлення майбутнього оптимального бюджету коледжів узгодженого з урядом країни. За коледжами залишалося право висловлювати власну точку зору щодо планування майбутніх витрат.

У січні 1948 р., після ухвалення "Закону про університетську освіту" Сенатом Університету, Комітет з державного фінансування при Сенаті (КДФС) почав свою роботу. Він складався з канцлера, віце-канцлера і 5 представників, призначених Сенатом. Головним обов'язком комітету, як і було запропоновано, стало вивчення фінансових потреб коледжів та звітування перед урядом. Після цього кошти розподілялися

між факультетами гуманітарних, точних, загальних наук та ін. терміном на 5 років [9, с. 166-169].

Поразка ліберального уряду у 1949 р. знову змінила ситуацію в країні. Наступного року комітет переструктурували з метою збільшення довіри уряду. До складу комітету включили управлінців коледжів, але без права голосу. Відділ освіти, вищий управлінський орган університетської освіти, взаємодіяв з новим комітетом. У 1954 р. ситуація знову обернулася не на користь професорсько-викладацького складу. Сенат та уряд погодилися між собою включити до складу КДФС 5 членів, які не працювали в коледжах і яких призначав Сенат після консультацій із міністрами освіти і фінансів, а голів коледжів виключили зі складу реорганізованого КДФС. З 1955 р. до його складу залучили представника Державного Казначейства [9, с. 173].

Як стверджував тогочасний віце-канцлер Хантер і пізніше його наступник А. Гордон, розвиток коледжів та їх прагнення до автономії знову поставили на порядок денний питання щодо заснування окремих університетів. А оскільки в кожного коледжу, який входив до складу УНЗ, був власний педагогічний колектив, студенти, управлінський орган тощо, не виникало жодних перешкод для заснування окремих університетів. Хантер і Гордон розуміли й необхідність створення центрального керівного органу, який узгоджуватиме фінанси, встановлюватиме пріоритети розвитку, контролюватиме спеціальні школи, займатиметься загальною розбудовою та розвитком університетської освіти у країні [9, с. 169].

Науковці відзначили позитивний розвиток співробітництва між університетськими закладами: по-перше, перевід студентів до іншого коледжу відбувався із зарахуванням усіх кредитів; по-друге, створювалися спільні програми для нових факультетів і спеціальностей. Нові методи роботи сприяли розквіту співпраці з елементами колегіальності між коледжами. Такий стан сприяв розвитку здорової конкуренції на противагу зростанню відвертого протистояння і допомагав університетській освіті країни захиститися від зовнішніх загроз і підтримувати дружні стосунки навіть після розформування УНЗ [7, с. 30-69].

У кінці 40-х р. на початку 50-х р. XX ст. УНЗ стояв на порозі важливих змін. У червні 1959 р. професор Дж. Нортон, президент Оклендського виконавчого комітету, опублікував памфлет "Криза в Університеті". В ньому зазначалося, що рівень життя новозеландців у значній мірі залежав від Університету та освіти, яку він надавав, а не від будь-яких інших альтернативних закладів чи урядових структур. Тому в кожному коледжі від лектора очікувалася не лише передача знань студентам, а й пошук нових фактів та істин, активна участь у житті і розвитку суспільства

Висновки. Отже, ґрунтуючись на аналізі умов і специфіки функціонування та реформування системи університетської освіти в Новій Зеландії, можна зробити такі висновки: по-перше, велика кількість адміністративних органів лише заважала ефективному функціонуванню університетських коледжів; по-друге, кожен з органів відігравав власну роль в управлінні, але досить часто їх повноваження перетиналися, що призводило до нових конфліктів і невизначеності в роботі; по-третє, адміністративним органам було досить важко знайти спільну мову та виробити загальні напрями розвитку УНЗ. Однак усе це не зупинило університетські коледжі у їх співпраці та напрацюванні спільного позитивного досвіду.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження можуть бути пов'язані з виявленням та аналізом чинників, що вплинули на розформування унітарного Університету Нової Зеландії.

Література

1. Вульфсон Б.Л. Модернизация содержания гуманитарного образования в школах Запада / Б.Л. Вульфсон // Педагогика. – 1991. – № 1. – С. 124–130.
2. Шутова М.О. Проблеми реформування загальної середньої освіти в США: дис. ...кандидата пед. наук: 13.00.01 / Шутова Марія Олександрівна. – К., 2004. – 195 с.
3. Bailey C.L. The Imperial background to New Zealand education. British traditions, Government Policies, Colonial Experience – 1400-1870 / Bailey C.L. – Auckland University Press, 1986. – 257 p.
4. Barrowman R. Victoria University of Wellington 1899-1999 / Barrowman R. – Victoria University Press, 1999. – 329 p.
5. Beaglehole J.C. The University of New Zealand, an historical study / Beaglehole J.C. – New Zealand Council for Education Research, 1937. – 431 p.
6. Gardener W.J. A History of the University of Canterbury 1873-1973 / W.J. Gardner, E.T. Beardsley, T.E. Carter. – University of Canterbury, Caxton Press, 1973. – 439 p.
7. Herdman A. L. University Reform in New Zealand / Herdman A. L. – Whitcombe and Thomas Limited, 1911. – 196 p.
8. Morell W.P. The University of Otago: A Centennial History / Morrell W.P. – Dunedin: University of Otago Press, 1969. – 261 p.
9. Parton H. The University of New Zealand / Parton H. – Auckland University Press, 1979. – 277 p.

СТРУКТУРИЗАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ОБРАЗОВАННЯ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Резюме

Автор изучает влияния центральных административных органов на функционирование университетского образования Новой Зеландии в первой половине ХХ столетия. Раскрывает значение и роль Сената Университета и Комитета по вопросам государственного финансирования университетского образования в деятельности университетов. Особое внимание уделяет анализу академической свободы учебных заведений и их финансовой поддержке правительством страны. Также освещает основные экономические и социальные изменения, которые повлияли на развитие университетского звена образования и подготовку молодых специалистов к рынку труда и продуктивной деятельности в обществе.

Ключевые слова: структуризация, администрировать, университетское образование, университетские колледжи, Сенат, реформирование, академическая свобода, Комитет по вопросам государственного финансирования университетского образования.

V.F. Stavtseva

SRUCTURAZATION OF THE UNIVERSITY EDUCATION IN NEW ZEALAND AT THE BEGINNING OF THE XX CENTURY

Summary

The author investigates the influence of the administrative bodies to the functioning of university education in New Zealand at the beginning of the XX century. The aims of the University's Senate and the University Grants Committee in education functioning are being highlighted. Much attention is paid to the analyses of academic freedom of education establishments and their governmental financial support. The light is also thrown to the main economical and social changes affected to the development of the university education and the graduates' training to the job market as well as practical functioning in society.

Key words: structurazation, administration, university education, university colleges, University Senate, reforming, academic freedom, the University Grants Committee.

УДК 378:94(37):[808+009]

Ю.М. Левченко

ІДЕАЛ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ: ДОСВІД ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ШКОЛІ М. Ф. КВІНТІЛІАНА

У статті на основі аналізу педагогічної спадщини М. Ф. Квінтіліана розглядається ідеал вищої освіти Стародавнього Риму. Виділено та проаналізовано основні компоненти ідеалу освіти. Особлива увага приділена з'ясуванню змісту освіти у початкових, граматичних та риторичних школах через визначення місця гуманітарних дисциплін у навчальному процесі. Розкрито особливості вивчення гуманітарних дисциплін у давньоримських школах, охарактеризовано методичні прийоми та методи викладання цих дисциплін для різних вікових категорій учнів, з'ясовано методичні рекомендації та настанови М. Ф. Квінтіліана учителям гуманітарних дисциплін давньоримських шкіл.

Ключові слова: ідеал освіти, вища освіта, навчання, гуманітарні дисципліни, методи навчання, зміст освіти.

Постановка проблеми. Сьогодні удосконалювати зміст освіти неможливо без вивчення та орієнтації його на розвиток і потреби дитини. Тому першочерговим завданням реформування вітчизняної системи освіти є переосмислення ідеалу освіти і його відповідності сучасним вимогам суспільства, вдосконалення навчального процесу, його змісту, організації та підготовки висококваліфікованих кадрів. Адже ефективність і якість навчання, перш за все, залежать від володіння й практичного застосування широкого спектру методів та прийомів навчання. Подолати розгубленість, суперечливість і безсистемність у вихованні та навчанні підростаючого покоління, на нашу думку, зможе гуманітарна освіта, головними завданнями якої є формування всебічно розвиненої особистості, підготовка її до життя у мінливому світі, навчати сучасним формам спілкування, розвивати здатність до швидкого засвоєння інформації і прийняття ефективних рішень.

В Україні наразі відбувається становлення нової системи освіти і відповідного ідеалу, орієнтованих на входження у світовий та європейський простір, що супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці, освітній парадигмі. З огляду на такий стан речей доцільним, на нашу думку, є звернення до історико-педагогічного досвіду становлення і розвитку ідеалу освіти в епоху Античності. Зокрема, великий інтерес викликає система освіти М. Ф. Квінтіліана, побудована на пріоритетному вивченні гуманітарних